

силна; за *диво свирене* – силово, остро, с напън, обикновено във висок регистър, при което музикантът “спуква зурната от надуване”. В противовес на силовото е мекото свирене, наричано *мекам*, *мекално* – *меко*, *леко*, *легално* [АИФ I, №100, с. 27, 33]. Обикновено младите зурнаджийи свирят силово, а старите – леко. Кавракировски свирач разкрива заедно с вкусовете си към зурнаджийската музика и музикантските нюанси в динамиката. Той кори сина си, че свири *Ибрямско*, *гюрултия* и възхвалява дядо си, който е свирил “по-мека музика, да не те дразни”. По-нататък от речта на музиканта става ясно, че *меко* не означава тихо – казва се, че когато дядото е свирил в Петрич, чували го в Кавракирово, на десетина километра [Д.К., 10/2001, с. 9, 49].

Въпреки че зурнаджийско-тъпанджийската музика се определя като силна, звученето ѝ може да се движи в динамическата скала между полюсите тихо-силно. Зурнаджиите свирят по един начин на открито, по друг – в затворени пространства. Когато свирят *небет* в къщата, гоцеделчевски зурнаджийи слагат дясната си ръка с длан пред долния отвор, за да “намалят гласа на свирката”. Звукът на тъпана е като че ли с повече възможности за нюансиране. При свирене *на трапеза* или *небет* тъпанджиите чукат само с тънката пръчка или с пръсти, удрят по-леко и звукът е по-тих. Промяната в динамиката на тъпанджийската музика не убягва от вниманието на Куба в описанието му на сватбарско свирене: “Тъпанът беше поставен на пода и циганинът тихичко удряше на него с пръчките. След това той преметна кожената каишка през гърба си и започна да бие барабана, който беше на корема му, с такава сила, че таванът се разтресе и ние оглушахме” [Куба, 1992:225].

**Тембърът** на зурнаджийската музика се характеризира в публикации по различни начини. Музиката на зурните на Балканите се определя темброво като: гръмлива, пронизваща [Куба, 1992: 214]; разкъсваща, възбуждаща, проникваща, пронизителна, *grandisona cantilena* [Hoerburger, 1976:28], с тембър силен и пробивен [Линин, 1986:109], силен и остър [Кауфман, Н., 1977:96].

Уникалната тембровост на зурнаджийския стил се разпознава безпогрешно от слушателите, звучи емблематично и е натоварена с различни символични, образно-смислови (идеологемни) значения. Така например пискливостта и силният, пробивен звук на зурната могат да се интерпретират като нещо предизвикателно, възбуждащо и сатанинско; а виещият ѝ звук – като знак за ориенталщина [Цимревски, 2000: 61; Куба, 1992: 214-218].

Тембровата експресивност на зурните като музикален инструмент се окачествява по различни начини от свирачите. За *джура зурната* от петрички тип се казва, че е писклива и тънка, с пронизителен звук. Тонът на *каба зурната* от гоцеделчевски тип се определя като плътен, по-дебел и нисък [АИФ I, №100, с. 22-23, 41].

В словото на музикантите се срещат и определения за тембъра на тъпана. Той *бега на тънко*, когато кожата е стегната и има *лек глас*, звучи като *кибрит*. Обратното, при отпусната кожа е *по-тежък* и *по-каба* [И.М., с. 5].

Смесвайки зурнаджийските тембри с тембровата експресия на тъпаните, зурнаджийско-тъпанджийската музика очертава своя неповторим тембров облик, звуково явление, което може да се окачестви като уникална темброва интонация.

Съвременната **фактура** на зурнаджийския стил се изгражда като комплекс от хетерофонни, паралелни и бурдонни интонации. Доминиращи фактори във фактурата са линейното мелодическо ставане и ритмометричното протичане. Многогласието се основава върху комбинирането на различни ритмоинтонационни форми (изявяващи